

מגילת אסתר

בשנת ג' שכ"ז (11 שנה קודם החורבן) בא הצורר נבוכדנצר מלך בבל לקחת את יהויכין מלך יהודה לגלות ועמו כמה מחשובי עם ישראל והיה שם גם "מרדכי הצדיק", (נקרא "איש יהודי" ע"ש הגלות יהויכין מלך יהודה).

בשנת ג' של"ח בא נבוכדנצר וחרב את ירושלים ולקח שאר היהודים לגלות ונשאר בארץ ישראל ירמיהו הנביא ומעט משארית הפליטה. בערך 50 שנה אחר החורבן נתבטל מלכות בבל ועברו לדריוש מלך מדי ולכורש מלך פרס (חתן דריוש) אוהבים זה את זה, אחר שנה שמת דריוש המליכו (בני דריוש) את כורש גם על ארץ מדי. כורש מלך כשר היה ונתן אז רשות לישראל לבנות את ביהמ"ק.

אחר שמת כורש לא היה מי שימליך על פרס ומדי ובא אחשורוש מעצמו שהיה בעצם מנקה הסוסים של בלשאצר מלך בבל "ולהרמב"ם הי' מנקה אשפתות של בלשאצר", והמליך את עצמו עי"ז שנשא את ושתי שהיתה מיוחסת (בת בלשאצר בנו של אויל מרווד בנו של נבוכדנצר) נכדת נבוכדנצר. ושילם הרבה כסף להשיג המלוכה, וכשמלך אחשורוש שלחו שונאי ישראל כתב שטנא שלא יתן רשות לבנות והם עשרת בני המן והמן שהי' גם מחיילות נבוכדנצר בעת אשר החריבו הבית. והכל בעצת ושתי המרשעת ושבעת שרי פרס ומדי.

כל מקום שנא' "מלך אחשורוש", באחשורוש הכתוב מדבר, וכל מקום שנא' "מלך" סתם משמש לקודש וחול. (מדרש רבה)
אחשורוש שונא ישראל יותר מהמן. (מדרש רבה פרק ז')

אחשורוש שונא ישראל יותר מהמן. (מדרש רבה פרק ז')

אחשורוש שונא ישראל יותר מהמן. (מדרש רבה פרק ז')

אחשורוש שונא ישראל יותר מהמן. (מדרש רבה פרק ז')

אחשורוש שונא ישראל יותר מהמן. (מדרש רבה פרק ז')

אחשורוש שונא ישראל יותר מהמן. (מדרש רבה פרק ז')

בשנת ג' שכ"ז (11 שנה קודם החורבן) בא הצורר נבוכדנצר מלך בבל לקחת את יהויכין מלך יהודה לגלות ועמו כמה מחשובי עם ישראל והיה שם גם "מרדכי הצדיק", (נקרא "איש יהודי" ע"ש הגלות יהויכין מלך יהודה).

בשנת ג' של"ח בא נבוכדנצר וחרב את ירושלים ולקח שאר היהודים לגלות ונשאר בארץ ישראל ירמיהו הנביא ומעט משארית הפליטה. בערך 50 שנה אחר החורבן נתבטל מלכות בבל ועברו לדריוש מלך מדי ולכורש מלך פרס (חתן דריוש) אוהבים זה את זה, אחר שנה שמת דריוש המליכו (בני דריוש) את כורש גם על ארץ מדי. כורש מלך כשר היה ונתן אז רשות לישראל לבנות את ביהמ"ק.

אחר שמת כורש לא היה מי שימליך על פרס ומדי ובא אחשורוש מעצמו שהיה בעצם מנקה הסוסים של בלשאצר מלך בבל "ולהרמב"ם הי' מנקה אשפתות של בלשאצר", והמליך את עצמו עי"ז שנשא את ושתי שהיתה מיוחסת (בת בלשאצר בנו של אויל מרווד בנו של נבוכדנצר) נכדת נבוכדנצר. ושילם הרבה כסף להשיג המלוכה, וכשמלך אחשורוש שלחו שונאי ישראל כתב שטנא שלא יתן רשות לבנות והם עשרת בני המן והמן שהי' גם מחיילות נבוכדנצר בעת אשר החריבו הבית. והכל בעצת ושתי המרשעת ושבעת שרי פרס ומדי.

כל מקום שנא' "מלך אחשורוש", באחשורוש הכתוב מדבר, וכל מקום שנא' "מלך" סתם משמש לקודש וחול. (מדרש רבה)
אחשורוש שונא ישראל יותר מהמן. (מדרש רבה פרק ז')

אחשורוש שונא ישראל יותר מהמן. (מדרש רבה פרק ז')

אחשורוש שונא ישראל יותר מהמן. (מדרש רבה פרק ז')

אחשורוש שונא ישראל יותר מהמן. (מדרש רבה פרק ז')

אחשורוש שונא ישראל יותר מהמן. (מדרש רבה פרק ז')

אחשורוש שונא ישראל יותר מהמן. (מדרש רבה פרק ז')

מרודך יירש את כל זה מה עשה נטל ספינות גדולות מלאים עם כל החפצים והטמינים תחת הארץ סמוך לנהר פרת ומשך את הנהר עליהם, וביום שכורש גזר שיבנה ביהמ"ק גילה אותן הקב"ה וזכה כורש בהן, ואח"כ ירש אחשוורוש את מלוכת כורש.

חודש א' - הראה אוצרות כסף.

חודש ב' - הסביר השלוחים שבאים מכל מדינות מלכותו.

חודש ג' - הראה המתנות שהשלוחים מביאים אותו.

חודש ד' - הראה הכתבי ידות שירש מהמלכים שלפניו.

חודש ה' - הראה הכלי זהב וביניהם כלים מביהמ"ק.

חודש ו' - הראה האוצר של המסים שהמדינות נותנים לו.

חודש ז' - הראה אוצרות כסף.

בני ישראל, ורצה לענש את היהודים גם בעוה"ב שלא יזכו לגן עדן ולאבד את הנשמות שלהם. אלו הימים שבין ר"ה ליוה"כ זמנים שישראל עוסקים בתשובה שהקב"ה ימחול עונותיהם ודוקא אז עשה הסעודה בשביל ישראל שיהי הקטרוג יותר גדול.

פני היהודים שנתעצבו שנזכר להם הימים של ביהמ"ק, מיד פשט כדי שלא לערבב המשתה ושלא ילכו מהמשתה.

שונה מאותו הכוס, רק מכוס חדש

הביא כליו וכלי ביהמ"ק ונמצאו נאים ויפין מכליו, כל זמן שהיו כלי ביהמ"ק מביטין בכליו היו כלי ונעשין כעופרת.

(מדרש רבה)

שהוא זקן ממנו י' שנים, לבן מ' נתנו יין שהוא בן נ' וכדו'.

שאלו הבאים לסעודת המלך הי' נותנים כוס גדול מאד והי' צריכים לשתות כל הכוס, וכמה פעמים הי' נותנים שוחד להמשרתים שלא יצטרכו לשתות כל הכוס. אבל בסעודה זו לא

הי' באונס.

ועוד כיוון הרשע שלא יאנס, מפני שרצה הרשע שיהי' העבירה ברצון ולא באונס שלא יהי' יכולים לבא בטענה שהי' באונס ואונס רחמנא פטרי', רק בדוקא שיעשו העבירות ברצון עצמם, ומתחילה הקפיד לתת להם בישול ישראל ויין ע"י משרתי ישראל שלא יהי' יין נסך, ואח"כ ברצון עצמם נתמשכו לידי העבירות ר"ל, וכל זה ידע מרדכי ונתכוין להצילם.

היו בסעודתו של אותו הרשע ונכשלו בזנות ובישול עכו"ם ויין נסך, באמצע הסעודה שואל המלך את היהודים האם לעתיד לבא יתן הקב"ה ג"כ סעודה כזה, והם אמרו על הסעודה של לעתיד לבא כתיב עין לא ראתה שסעודה זו לא הי' מעולם, ואם כסעודה זו הוא עושה לנו אנו אומרים לו כבר אכלנוה על שלחנו של אחשוורוש.

על ביטול בנין ביהמ"ק שהי' בעצתה. וגם היא רצתה להחטיא הנשים

להקב"ה יום שישראל אוכלין ושותין ועוסקין בדברי תורה וכאן נהנין מסעודתו של אותו הרשע

המלכה וקוראה לה ושתי קודם, שזה שאתה מלכה רק טפל ואין אתה חשוב ממני.

בעבירה של זנות, מפני שהקב"ה שונא זימה

שעבדה בבנות ישראל בשבת.

מבזה ושתי את המלך לפני כל, תגידו לו שאני המלכה ואח"כ ושתי ואני יותר חשוב ממך, ולא נעשית מלך אלא בשבילי ותזכירי לו שאני זוכר כשהי' מנקה את הסיסים, ומפני איזה חוצפה הוא קורא לי ושתי המלכה, והוא יבא כאן ואין אני צריך לבא לו.

שרצו להגביה את ושתי ולנושאה בדרך בזיון.

יששכר כדכ' ומבני יששכר יודעי עתים, ואמרו בחכמה (כמו המעשה של הבאבובער רב די הענט טוט מיר וויי, המשל של הלייב שהי' רעב ורצה לטרוף חיות)

אין לנו האורים והתומים לפסוק ולדון דיני נפשות, תשלח החכמים מעמון ומואב.

למועד להאריך בענין ואין כאן המקום. (וגם י' בני המן היו בעצה ואי"ה עוד חזון לבטל בנין בית המקדש ובא כאן העונש שלהם שאחר כשוך חמת המלך הרג את כלם חוץ ממוכן.)

קופץ בראש שממוכן הי' מהשרים הקטנים כסדר היושבים ראשונה במלכות. שכל השרים לא רצו להשיב במצב כזה מספק הנ"ל.

מחלוקת י"א זה המן והטעם שדיבר סרה על ושתי מפני שושתי לא הזמינה זרש אשתו להסעודה, וזרש הי' אומר להמן לו היית שר חשוב היו גם מזמינים לי להסעודה, ועוד טעם שהיתה נותנת לו מכת רצח ומזלזל בו כעבד, ועוד טעם שרצה המן שבתו ישא המלך. וי"א זה דניאל וקצף על ושתי שהיא נתנה העצה לבטל בנין הביהמ"ק (מדרש רבה)

היינו פמלי' של מעלה, שבלי גזירה זו לא הי' יכול להיות הנס פורים, כי כששלח המן לכל הארצות להשמיד להרוג וכו' היו רוצים הגויים להרוג את היהודים מיד ולא להמתין עד י"ג אדר, אך כיון שראו שהמלך אחשורוש אינו מלך בעל שכל רק טיפש ונער ששלח מלפני הרבה שנים גזירה שכל איש יהי' שורר בביתו, וקודם גזירתו נמי האיש השורר בביתו משום כן התפחדו ממנו שהוא יכול לעשות הכל, וגם אז הי' לו חרטה שהרג את ושתי.

... שרות פרוס ומדי והרגם על אשר הניחו להרוג את המלכה, ולמה לא הרג את ממוכן הלא היא נתנה העצה, ומתרץ המהר"ל דלפי החשבון אינו פשוט רק הי' מן השמים שלפי דעה שהי' דניאל לא בא לו העונש של מיתה שהוא לא ביטל את בנין המקדש, ולפי דעה שזה המן לא רצה הקב"ה שיקבל את העונש בחשאי רק גידלו עד מאד ואח"כ השפילו עד הארץ שיקבל העונש ביתר שאת ויתר עז.

שבאה הי' מסתכל אם היא בדוגמה כמותה

אחשורוש יהי' בשושן מפני איש יהודי זה שהי' בשושן הבירה. בשעה שברח דוד מפני אבשלום בנו הי' השני חברים באים כסדר לדוד להגיד הסודות של אבשלום, נתגלה זאת לעבדי אבשלום ורדפו אחריהם עד שבאו לאשת שמעי והיא הטמינם בבורה וישבה על הבור וכשבאו עבדי אבשלום לא מצאום, בשכר זאת זכה לנכד מרדכי הצדיק.

כולם נאמרו על גדלותו של מרדכי, בן שהאיר עיניהם של ישראל בתפלתו.

בשעה שברח מאבשלום בנו, ויואב שר צבאו רצה להרגו ולא נתן דוד רשות וגם צוה לשלמה בנו שלא יהרגו אע"פ שהי' חייב מיתה מפני שראה ברוה"ק שמרדכי הצדיק יהי' לעזרה בימי המן.

שהקיש על שערי רחמים ונפתחו לו. מפני זה נקרא איש יהודי

במדרש שאסתר היתה אשה זקנה של 75 שנה כשהביאה אותה לבית המלכות, ועדיין עמדה ביפיה, ורמז לזה שהדסה בגי' 74 ועוד שנה של ששה חדשים בשמן המור וששה חדשים בבשמים, בגמ' אי' אסתר ירקרוקת היתה וחוט של חסד משוך עליה.

כדי לא להצטרך לבא אל המלך אבל אחר ד' שנים אמר אחשורוש שא"א שלא יהי' בכל המדינה מלכה יפה בעבורו לפיכך גזר המלך ונתן דת שמי שלא יבא אל המלך אחת דתו להמית.

יותר מושתי. אביחיל ויאיר אבי מרדכי אחים היו.

הכל לכבודה של אסתר שתגיד את מולדתה.

כסדר היה אחשורוש מדבר אל אסתר שתגיד את מולדתה, וגם עשה דברים לכבודה "והנחה למדינות עשה" לכבודה ואעפ"כ לא הגידה, ואמרה אסתר לאחשורוש שכל המלכים מקודם היו להם מייעצים מישראל נבוכדנצר ובלשאצר היו להם דניאל וכורש הי' לו זורובבל יושבים בשער המלך ולמה אין לך יועץ כמוהם שיגידו לך לברר את מולדתי, ושאלה מי מעם ישראל אפשר להשיב, ואמרה הלא מרדכי היהודי מסנהדרין הי',

... -- $\frac{4}{5} \frac{3}{4} \frac{2}{3} \frac{1}{2} \frac{1}{3} \frac{2}{4} \frac{3}{5} \frac{4}{6} \frac{5}{7} \frac{6}{8} \frac{7}{9} \frac{8}{10} \frac{9}{11} \frac{10}{12}$ "שמד" קודם שיהי כופרים בה, ואח"כ "להרוג" את הגופים, ואח"כ "לאבד" גם לשרוף את כל הגופים.

$\frac{6}{5} \frac{5}{4} \frac{4}{3} \frac{3}{2} \frac{2}{1} \frac{1}{3} \frac{2}{4} \frac{3}{5} \frac{4}{6} \frac{5}{7} \frac{6}{8} \frac{7}{9} \frac{8}{10} \frac{9}{11} \frac{10}{12}$ קודם הנערים ואח"כ הזקנים שיראו הזקנים במיתת בניהם ולבסוף עשה הקב"ה מדה כנגד מדה "ונהפוך הוא"

$\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ כידוע המעשה של האיד ששתה כל חודש אדר מפני שהוא ידע כוונת המן באמירת "ביום אחד". והרבי מלובלין הי' מחשיב זה מאד.

$\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ אדר שזה יום האחרון של אבילת משה רבינו אם תחשוב מיום ז' אדר, וזהו יום תגבורת האבילות תקיפת הדין.

ויש עוד טעם כידוע שכל מכה מעשר מכות במצרים הי' משתמש לחודש ולפי החשבון אם ט"ו ניסן היא מכת בכורות החודש לפני זה היא מכת חושך ויום י"ג היא התחלת שלשת ימי אפילה שמתו ד' חלקים מכלל ישראל, לפיכך ראה עת הכושר אז. אבל לא ידע שבמכה זו כתיב ולכל בני ישראל היה אור במושבותם רמז על ליהודים היתה אורה.

$\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ שאם ימצאו ישראל אצל גוי אז הגוי נהרג: כך $\frac{3}{4} \frac{2}{3} \frac{1}{2} \frac{1}{3} \frac{2}{4} \frac{3}{5} \frac{4}{6} \frac{5}{7} \frac{6}{8} \frac{7}{9} \frac{8}{10} \frac{9}{11} \frac{10}{12}$

$\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ השנאה שהי' להם על בני שאחר ששלחו הגזירה להרוג אומה שלימה מנער ועד זקן לא איכפת להם כלל ואדרבה השמחה הי' כ"כ גדול שהלכו שניהם לשתות יין:

$\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ ברוה"ק ידע שגם בשמים הסכימו לזה ולא יתבטל הגזירה עד שיחזרו בני בתשובה שלימה, כי אם הי' הגזרה רק בעוה"ז ולא בשמים אז הי' מרדכי משתדל תיכף ומיד ע"י אסתר לבטל הגזירה ולא בלבישת שק ואפר (כמו שיתבאר):

$\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ בלבושים כאלו שלא יטעו העם לומר שהולך לאסתר להשתדל אצל אחשורוש, שעיקר הגזירה תלוי בתשובה:

$\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ לא רצה לפרוש משקו אפי' לרגע אחת (גרי"א):

$\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ ולמה נקרא התן י"א לפי $\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ מגדלותו. וי"א שכל דברי מלכות $\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ על פיו.

$\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ שמא עברו ישראל על חמשה חומשי תורה.

$\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ לא בוש לצעוק אפי' ברחוב העיר אשר לפני שער המלך

$\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ ימי פסח שהם ימי עת רצון ואמרה ברוה"ק שמותר להתענות ביו"ט פסח.

$\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ עבר על הפסח והתיר ג"כ להתענות כמו שצותה אסתר

$\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ בגמ' מגילה לבשתה ברוה"ק, שאין רוה"ק שורה אלא על גוף שבור לעבודת השי"ת, וכין שהגיעה אסתר לבית הצלמות שהי' בבית אחשורוש נסתלקה ממנה רוה"ק, וכשראתה זאת התפללה מזמור כ"ב שבתהלים למנצח על הילת השחר קלי קלי למה עזבתי ואז חזרתה אליה.

$\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ המלך מלכי המלכים יושב על כסא רם ונשא.

$\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ באותו היום ישב אחשורוש בחוץ על כסא מלכותו דאילו הי' יושב בפנים לא הי' ממתין עד שיכנס אסתר לפנים רק הי' הורגה מיד, אבל כיון שישב בחוץ מיד הושיט לה את השרביט הזהב.

$\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ ג' מלאכי השרת נזדמנו לה באותה שעה, אחד שהגביה את צוארה, ואחד שמשך חוט של חסד עליה, ואחד שמתח את השרביט. (גמרא)

$\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ באמת לא רצה המלך להושיט והשרים הי' הורגים אותה מיד מפני שבאתה בלי רשות ולא הי' אז להמלך עת הכושר בכלל. כמו שכתוב לעיל ואני לא נקראתי לבא.

$\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ אבל לא בנין ביהמ"ק

$\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ בגמ' מס' מגילה אי' מה ראתה אסתר שזימנה את המן? כדי שלא יאמרו היהודים שאסתר יפעול אצל אחשורוש ואין אנחנו צריכים להתפלל, ולכן הזמינה את המן ולא יסמכו כלל עליה. ועוד כדי להטיל הקנאה על המן בפני אחשורוש והשרים ויהרוג את המן. דבמדרש כתיב שבשעת הסעודה עשתה אסתר כאילו אוהבת את המן והיתה מדברת סודות עם המן בפני אחשורוש הכל להטיל קנאה.

$\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ שקודם לכן הי' מתפחד

$\frac{2}{3} \frac{3}{4} \frac{4}{5} \frac{5}{6} \frac{6}{7} \frac{7}{8} \frac{8}{9} \frac{9}{10} \frac{10}{11} \frac{11}{12} \frac{12}{13} \frac{13}{14} \frac{14}{15} \frac{15}{16} \frac{16}{17} \frac{17}{18} \frac{18}{19} \frac{19}{20}$ אולי יש לאסתר שייכות עם מרדכי ויש בסעודה זו כוונת על ביטול הגזירה אבל כראות שאסתר אוהבת אותו הי' שמח וטוב

לב.

משתמש ביועץ אחר. (מדרש רבה) $\frac{365}{7} \frac{5}{14} \frac{1}{3} \frac{2}{3} \frac{5}{7} \frac{1}{5} \div$ יועצים הי' לו להמן וכל יום

בין מרדכי להמן, להבעל גאווה המן התפחדו היועצים וזרש לומר שהמן "יעשה העץ" מפני שזה אינו לפי כבודו רק יעשו ממילא ע"י אדם אחר אבל במרדכי אמרה אסתר לך אתה וכנוס כל היהודים.

מרדכי קודם לכן. $\frac{1}{14} \frac{9}{4} \frac{2}{3} \frac{7}{9} \frac{5}{4} \div$ תיכף ומיד בבוקר שלא יבאו א' מן היועצי

§

שהמלאך מיכאל הפילו 366 פעמים מהמטה להארץ. ודיבר אל לב אחשורוש שרוצה המן להעבירו ולהימלך תחתו. [וגם הי' הכרח מהסעודה שהי' מדבר המן סודות לאסתר שלא הבין אחשורוש מפני מה הזמינה את המן להסעודה ומה הם מדברים שם סודות, ולפי שאר מדרשים ראה שנוטל סייף להרגו וסימן נתן שבעוד כמה שעות יבא המן בעצמו להמלך. וז"ל המדרש ראה בחלומו את המן שנטל סייף להרגו ונבהל והקיץ משנתו, וכיון שאמרו הנה המן עומד בחצר אמר המלך אמת הדבר שראיתי בחלומי לא בא זה בשעה זו אלא להרגני. (מדרש)

מלמד שהיו נקראים מאליהם. $\frac{1}{14} \frac{5}{4} \frac{1}{5} \frac{4}{5} \frac{1}{5} \div$

... $\frac{7}{7} \frac{5}{5} \frac{2}{3} \frac{9}{10} \frac{3}{4} \div$ למה כתיב בגתנא ולא בגתן ? מפני שב' השרים שקראו את ספר הזכרונות היו בני המן שונאים את מרדכי ורצו לומר בגתן או תרש כדי שיהי' ספק ולא יהי' עדות מרדכי כ"כ חשוב וגרם הקב"ה שיאמרו בגתנא ותרש.

עצה טובה איך לעשות גדולה למרדכי. $\frac{6}{7} \frac{7}{5} \frac{1}{14} \frac{7}{5} \frac{1}{5} \div$ פי' אם יש א' בחצר שיכול לומר לי

לומר לתלות את מרדכי שכל הלילה לא ישן המן, ועכשיו בא. $\frac{2}{10} \frac{9}{5} \div$

הם שנאו את המן שהיו צריכין להשתחוות לו בכל פעם שיצא ונכנס ופעמים הי' נכנס ויוצא בדווקא רק כדי לצערם שיהיו צריכים להשתחוות לו, ולפיכך לו אמרו להמן שיזהר עכשיו מלילך להמלך שאינו מרגיש כ"כ טוב רק כיון ששנאו אותו לא איכפת להם - ואמרו הנה המן עומד בחצר.

דקדק במילים של אחשורוש שלא אמר ליתן לאיש הזה כסף או $\frac{5}{7} \frac{5}{5} \frac{6}{5} \frac{9}{1} \frac{6}{5} \frac{3}{4} \frac{1}{14} \frac{7}{5} \frac{1}{5} \frac{6}{5} \frac{5}{10} \frac{9}{5} \frac{7}{5} \frac{2}{5} \frac{5}{5} \div$ המן

זהב רק "ביקרו" בכבודו, ולכן סבר שהכוונה על המן בעצמו שכסף וזהב לא הי' צריך שהיה כבר עושר גדול רק לכבוד הוא צריך.

כאן התחיל מפתו של המן שראה אחשורוש שמה שא"ל המלאך בחלומו הוא אמת שהמן רוצה להרגו ולמלוך תחתיו וגם מהסעודה של אתמול.

פ' אותו הלבוש ואותו הסוס אשר רכב בו המלך ביום אשר ניתן כתר מלכות בראשו היינו ביום שנכתר למלוכה, וי"מ שהיו נותנים כתר מלכות בראש הסוס. (מלבי"ם)

טענותו. ועוד שבעוד כמה שעות צריך הוא לבא לסעודת אסתר. $\frac{7}{5} \frac{2}{5} \frac{1}{14} \frac{1}{4} \frac{1}{5} \frac{9}{5} \div$ כדי שלא יהי' פנאי להמן לטעון

מבקש אני שיהרוג המלך אותי ובני יותר מלעשות כבוד להשונא שלי, א"ל המלך יפה דיברת זה יהי' אח"כ אבל קודם עשה כבוד למרדכי, א"ל המן א"כ מסכים אני אפי' לבטל הגזירה רק לא לעשות את זה. א"ל המלך כן כן זה אעשה אחר שאהרוג אותך.

בא נתירא עד מאד והיה יושב ותלמידיו לפניו אמר להם לתלמידיו בני רוצו והבדלו מכאן שלא תכוו בגחלתו שהרי המן הרשע בא להרגני אמרו אם תמות נמות עמך, אמר להם א"כ נעמוד בתפלה ונפטר מתוך התפלה.

היו עוסקין בהל' מצוות העומר שהרי אותו היום ט"ז בניסן היה ובאותו היום היו מקריבין עומר בזמן שביהמ"ק קיים.

ושאל המן במה אתם עוסקים אמרו לו בהל' קמיצה, א"ל כמה הוא שוה הקומץ, א"ל בעשר מנה די למרבה, א"ל זה השוה יותר מעשרת אלפים ככר כסף. (עכ"ל המדרש)

בשעת מעשה סגרה אסתר ע"י שם המפורש כל המספרים ומרחצאות כדי שיהי' המן רוחץ ומספר את מרדכי בעצמו.

כשעלה מרדכי על הסוס אמר מרדכי חלש אני ואין לי כח לעלות והי' המן צריך לכרוע על ברכיו וכשעלה בעט בו ברגליו א"ל המן והכתיב בנפול אויביך על תשמת, א"ל מרדכי ה"מ בישראל אבל בעמלק לא.

כשעברו ע"י בית המן הסתכלה בת המן וחשבה בדעתה אבי יושב ומרדכי מנהיגו ונטלה כלי מלא צואה וזרקה על אביה, וכשהביט המן למעלה לראות על מה ראה ככה ועל מה הגיע לו וראה בתו שזה הי' אביה אז מרוב חלישות הדעת הפילה את עצמה להארץ

והיתה מצעקת אדוני המלך הרי הוא כובשני לפניך. ויאמר המלך
הגם לכבוש.....

• $\frac{2}{3} \cdot \frac{7}{11} \cdot \frac{1}{2}$ זה אליהו הנביא זכור לטוב ו"א שגם הוא הי'
מאנשי המן רק כיון שראה שלא נתקיימה עצת המן בא והגיד.

ו $\frac{3}{4} \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{5}$ כוונת חרבונוה הי' שהמן
מורד במלכות, בעת אשר מרדכי לובש את בגדי המלכות וקראו
לפניו כי המלך חפץ ביקרו באותו זמן ראו את העץ בבית המן
שמרדכי מזומן להתלות. (מלבי"ם)

$\frac{2}{3} \cdot \frac{7}{11} \cdot \frac{1}{2}$ קאי על המן שהוא דיבר
שעץ זה גם $\frac{1}{4}$ בשביל ש $\frac{1}{4}$ (חתם סופר)

$\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{5}$ הסימן שהוא רוצה להרוג המלך מפני שעומד
בבית המן בבית שלו בחדרי חדריו.

$\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{5}$ כאן הוא פוגע בכבוד שלי, אז אמר המלך
תלהו עליו.

$\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{5}$ זה הי' נס גדול שאילו הי' דנים אותו בערכאות
שלהם לא הי' הורגים אותו מפני שזה לא הי' כוונת המן רק כאן
גזר המלך הוראת שעה לתלותו מפני הכעס שהי' עליו. אותו
היום ט"ז ניסן היה.

מי תלה את המן? מרדכי בעצמו, המן ביקש ממנו שלא יבזה
אותו וכו' ואעפ"כ הרגו מרדכי בתלייה שהיה מיתה היותר בזווי'
באותן הימים מיתה שהיו נותנים להרוצחים וכו'. (תרגום)

$\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{5}$ נרחיב בביאור שזה הי' כל הנס פורים, המן הי'
הכנה למרדכי כל דבר שרצה המן לעשות נהפך עליו כמו שאמרנו
מנער ועד זקן, והצוואה שזרקה בתו נהפך על הרשע, וזהו יסוד
של פורים ונהפוך הוא, כל הצרות מתהפך על הגויים. (מהר"ל)

$\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{5}$ חמת אחשורוש שככה שלא נטלה המן
מלכותו ממנו.

וחמת המלך מלכי המלכים הקב"ה על היהודים שככה שחזרו
בתשובה.

$\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{5}$ כמאמר על הענין של ונהפוך הוא. (מלא העומר) ועוד כוונה בזה
דעי"ז ימחה שמו מן העולם ולא ילך את הבית למשפחתו אלא
יעבירו למרדכי ואסתר. (מהר"ל)

$\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{5}$ באמת הלא הגזירה
כבר יצא להשמיד ולהרוג ולאבד את כל היהודים ואיך שייך
לבטלו הלא כבר נחתם בטבעת המלך ? רק אם רוצים לפרש

ומתה.

וכשראה המן שבתו שוכב על הארץ ביסורים גדולים רצה לעזרה
אבל השרים לא הניחו וזה הי' מדה כנגד מדה מנער ועד זקן
קודם מיתת בניו ואח"כ מיתת זקן.

$\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{5}$ שם לשקו ותעניתו שהגזירה
עדיין לא נתבטלה

$\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{5}$ משום בתו שמתה.

$\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{5}$ משום מה שזרקה עליו בתו

$\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{5}$ כאן כתיב קודם חכמיו ואח"כ
זרש אשתו אבל בהעצה כתיב קודם זרש אשתו ואח"כ אוהביו,
שכשראה זרש מפתו לא רצתה לדבר שראה מה שיגיע עליו.
(שמעתי מהראש הישיבה שליט"א)

$\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{5}$ מה הי' מדברים עמו - זרש אמרה לו
שכדאי שילך מיד למרדכי לבקש מחילה, ולחתוך העץ שעשה לו,
אבל הקב"ה לא רצה כן ולכן באו מיד השליחים ליטול אותו
לסעודת המלכה.

$\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{5}$ לא השרים החשובים רק סריסי המלך שאינם
כ"כ מכובדים שכבר התקטן המן מגדלותו.

$\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{5}$ ביום ט"ז ניסן הי'

×

$\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{5}$ האפטער רב אחשורוש הבין "לעבד" והמן כתב "לאבד".

$\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{5}$ כנ"ל שהוא לא אמר "לאבד"

$\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{5}$ באמת רצתה אסתר להראות על
אחשורוש שהוא צר ואויב מפני שהי' רשע הרבה יותר מהמן, רק
עשה הקב"ה שיראה באצבע על המן ואמרה המן הרע הזה. (גר"א)

$\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{5}$ מה עשה מיכאל המלאך התחיל
מקצץ את הנטיעות שבגנת הביתן לפניו והוסיף חימה על חמתו.
ונדמה מיכאל כאדם וכאשר ראה המלך אמר לו בכעס מה זה ?
אמר לו אני בן המן שכך צוני אבא. (פרקי דר"א)

$\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{5}$ איך ידע זה ?
שאחשורוש א"ל מי הוא זה, והוסיף "ואיזה הוא" שאינו שוה
כלום:

$\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{5}$ מה עשה מכאל דחפו על אסתר ולא הי' יכול לעמוד,

מה $\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$, $\frac{1}{4} \times \frac{1}{5} = \frac{1}{20}$, הרגם בחרב ואח"כ שרפו את גופם, מה שרצו הגויים לעשות ונהפוך הוא.

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$, $\frac{1}{4} \times \frac{1}{5} = \frac{1}{20}$, למה נכתב בכלם "ואת"? רק "ואת" בגי' "ארור" לומר על כל אחד מהם ארור פרשנדתא ארור דלפון וגו'.

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$, $\frac{1}{4} \times \frac{1}{5} = \frac{1}{20}$, נכפל כמה פעמים במגילה להורות שכאן הי' תיקון השלם על חטאו של שאול, שהניח צאן ובקר להקריב קרבנות וכאן לא שלחו את ידם בביזה. (שפ"א)

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$, $\frac{1}{4} \times \frac{1}{5} = \frac{1}{20}$, בט"ז ניסן נתלו הם בי"ד אדר. (תרגום)

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$, $\frac{1}{4} \times \frac{1}{5} = \frac{1}{20}$, בט"ו כדי שיהי' אלו שילמדו תורה ולא יתבטל התורה. (חתם סופר)

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$, $\frac{1}{4} \times \frac{1}{5} = \frac{1}{20}$, אלו הם כנגד הד' דברים שרצה המן לעשות להם, (1) להשמיד. (2) להרוג. (3) לאבד. (4) ושללם לבזו.

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$, $\frac{1}{4} \times \frac{1}{5} = \frac{1}{20}$, שהכל להראות הענין של ונהפוך הגורל עליהם.

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$, $\frac{1}{4} \times \frac{1}{5} = \frac{1}{20}$, את התורה מאהבת הנס. קימו למעלה מה שקבלו למטה.

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$, $\frac{1}{4} \times \frac{1}{5} = \frac{1}{20}$, אע"פ שהי' גדול מאד בעיני כלם אעפ"כ הי' מאד שפל בענוה והי' אומר שלום לכל ילד. (גרי"ז)

$$\frac{3}{4} \dots, \frac{3}{4}, \frac{3}{4} \dots$$

גלות יהויכין	ג' שכ"ז	3,327
	נה	

חורבן הבית	ג' של"ח	3,338

אחשורוש נעשה מלך	ג' שצ"ב	3,392

בשנת שלש למלכו	ג' שצ"ב	3,395

אסתר נעשה מלכה	ג' שצ"ט	3,399

גזירת המן הרשע	ג' ת"ד	3,404

נס פורים	ג' ת"ה	3,405

בנין בית שני	ג' ת"ח	3,408

$$\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$$

להשמיד ולהרוג ולאבד אפ"ל מי יעשה ההשמדה וההריגה "את כל היהודים" הם יאבדו וישמידו, וז"פ ואתם כתבו על תיבת "היהודים" כטוב בעיניכם באיזה אופן שרוצים (אלשי"ך הקדוש)

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$, $\frac{1}{4} \times \frac{1}{5} = \frac{1}{20}$, שהמתינה אסתר עד כ"ג סיון דכוונת אחשורוש בגזירת המן הי' איבוד הדת "לאבדם" וזה לא הי' כוונת המן, לפיכך המתינה עד חודש של קבלת התורה שיתבטל גם גזירת הדת. (חיד"א)

וי"א ע' יום כנגד ע' שנה של הגלות שיחזרו בתשובה שלימה. (גר"א)

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$, $\frac{1}{4} \times \frac{1}{5} = \frac{1}{20}$, בענין ונהפוך על הצורך. (מהר"ל)

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$, $\frac{1}{4} \times \frac{1}{5} = \frac{1}{20}$, ולבנימין נתן חמש חליפות שמלות. ולכאורה הלא זה הי' הקנאה שהתחילה בין האחים כאו שאחז"ל שאל ישנה אדם וכו' שבשביל הכתונת פסים וכו' ולמה שינה יוסף את בנימין משאר אחיו אלא באמת נתן בשוויית הכסף לכולם שוה, והחמשה בגדים של בנימין היו גרועות, וטעם שנתן חמשה לבנימין לרמז שמבנימין יבא צדיק שילבוש חמשה בגדים. (חז"ל ופני הגר"א)

טלית של מצוה $\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$

הוא התכלת שבציצית $\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$

הוא הלבן שבציצית, לשון חיוור. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$

הוא תפלין שבראש. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$

הוא הרצועות. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$

הוא תפלין שביד $\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$, חז"ל בזה אורה זו תורה שמחה זו יו"ט וכו' והטעם שנכתבו ברמז כדי להגיד שכל מצוות אלו נעשו באורה ושמחה וששון ויקר מיט א ברען און א שמחה.

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$, רבים מהם התחלפו בגדיהם כמו היהודים מפני הפחד וזה גם טעם להמנהג זיק צו פארשטעלן. (שפ"א)

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$, גדול מאד! שאפי' אם נהרג אצל ישראל מספר קטן הי' ג"כ נס אבל כאן נצחו ישראל כזה אופן שלא הי' לשום בר ישראל אפילו חבורה קטן.